

Rolnummers 1022, 1023
en 1024

Arrest nr. 62/97
van 28 oktober 1997

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden, gesteld door de Arbeidsrechtbank te Brussel.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters H. Boel, L. François, P. Martens, J. Delruelle, G. De Baets, E. Cerexhe, H. Coremans, A. Arts, R. Henneuse en M. Bossuyt, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag*

Bij elk van de vonnissen van 25 november 1996 in zake respectievelijk A. Hendricx, A. Paulis en J. Nagy tegen de Rijksdienst voor Pensioenen, waarvan de expedities ter griffie van het Hof zijn ingekomen op 9 december 1996, heeft de Arbeidsrechtbank te Brussel de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Is artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden strijdig met de artikelen 10 en 11 van de Belgische Grondwet, gecoördineerd op 17 februari 1994, doordat het het voordeel van het gewaarborgd inkomen voor de vrouwen van minder dan 60 jaar erkent terwijl het datzelfde voordeel niet erkent voor de mannen van 60 tot 65 jaar ? »

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

Alphonse Hendricx, André Paulis en Janos Nagy hebben voor de Arbeidsrechtbank te Brussel een beroep ingesteld tegen de beslissingen waarbij de Rijksdienst voor Pensioenen weigerde hen het voordeel van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden te laten genieten. Aangezien hun verzoek was ingediend vóór de eerste dag van de maand die één jaar voorafgaat aan de maand waarin zij de leeftijd van 65 jaar zullen bereiken, was de Rijksdienst van oordeel dat zij niet aan de in artikel 1, § 1, van de wet vereiste voorwaarde voldeden.

Bij drie vonnissen van 25 november 1996, heeft de elfde kamer van de Arbeidsrechtbank te Brussel in dezelfde bewoordingen de voormelde prejudiciële vraag gesteld.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

Bij beschikkingen van 9 december 1996 heeft de voorzitter in functie voor ieder van de zaken de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Bij beschikking van 7 januari 1997 heeft het Hof in voltallige zitting de zaken samengevoegd.

Van de verwijzingsbeslissingen is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 13 januari 1997 ter post aangetekende brieven; bij dezelfde brieven is kennisgegeven van de beschikking tot samenvoeging.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 15 januari 1997.

Memories zijn ingediend door :

- A. Hendricx, Koopliedenstraat 50, 1000 Brussel, en J. Nagy, Laanbrugstraat 29, 1000 Brussel, bij op 21 februari 1997 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, en de Rijksdienst voor Pensioenen, Zuidertoren, 1060 Brussel, bij op 28 februari 1997 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 17 maart 1997 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- A. Hendricx en J. Nagy bij op 11 april 1997 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad en de Rijksdienst voor Pensioenen bij op 11 april 1997 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 28 mei 1997 heeft voorzitter M. Melchior de zaken voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van 28 mei 1997 heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 26 juni 1997.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 29 mei 1997 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikking van 29 mei 1997 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 9 december 1997.

Op de openbare terechtzitting van 26 juni 1997 :

- zijn verschenen :

. Mr. A. Vercruysse *loco* Mr. S. Wahis, advocaten bij de balie te Brussel, voor A. Hendricx en J. Nagy;

. Mr. F. Tulkens, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. P. Gérard, advocaat bij het Hof van Cassatie, voor de Ministerraad en de Rijksdienst voor Pensioenen;

- hebben de rechters-verslaggevers P. Martens en G. De Baets verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Memorie van Alphonse Hendricx en Janos Nagy

A.1. De vonnissen bevatten een materiële fout : in plaats van : « voor de vrouwen van minder dan 60 jaar », moet men lezen : « voor de vrouwen van ten minste 60 jaar oud ».

A.2. Er dient te worden verwezen naar de uiteenzetting in het arrest van het Hof nr. 9/94 van 27 januari 1994. Er dient tevens te worden opgemerkt dat de betwiste bepaling geenszins een overgangsbepaling vormde die werd aangenomen om op termijn een of andere gelijkheid tussen mannen en vrouwen te herstellen. Dat is des te meer zo daar de richtlijn 79/7/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 19 december 1978 de Lid-Staten de verplichting oplegde binnen een termijn van zes jaar de noodzakelijke bepalingen in werking te stellen om de gelijkheid tussen mannen en vrouwen inzake sociale zekerheid tot stand te brengen.

Pas zeer recent, bij het koninklijk besluit van 23 december 1996, werden maatregelen aangenomen teneinde op termijn, namelijk tegen 2 januari 2009, die gelijkheid in te voeren wat het gewaarborgd inkomen betreft.

A.3. De Rijksdienst voor Pensioenen betoogt dat de normale pensioenleeftijd eveneens die van de mogelijke toekenning van het gewaarborgd inkomen moet zijn. Die redenering kan niet worden afgeleid uit de motivering van het arrest nr. 9/94. Door op te merken dat dit argument geen basis meer had en door daaraan toe te voegen : « ongeacht overigens de pertinentie ervan », heeft het Hof eenvoudigweg geoordeeld dat het die argumentatie niet verder diende te analyseren, omdat de bepalingen van de wet van 20 juli 1990 die vergelijking elke juridische grondslag ontnamen.

A.4. Men zou tevergeefs verwijzen naar de schriftelijke opmerkingen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen in de zaak C-154/96 Wolfs/Rijksdienst voor Pensioenen van 17 juli 1996. Dat standpunt bestaat er uitsluitend in vast te stellen dat het verschil in behandeling tussen mannen en vrouwen volgens het Belgische stelsel onder het in artikel 7, lid 1, a), van de richtlijn 79/7/EEG bedoelde afwijkende stelsel kan blijven vallen, op voorwaarde dat dit stelsel de vroegere discriminatie mildert en dat het deel uitmaakt van een officieel proces van geleidelijke inwerkingstelling van het beginsel van de gelijke behandeling. De Belgische Staat heeft dat goed begrepen, vermits hij overgangsmaatregelen heeft genomen om aan die discriminatie een einde te maken.

A.5. Men zou tevergeefs de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum aanvoeren om het bestaan van een verschil in behandeling te betwisten. De voorwaarden om dat bestaansminimum te genieten zijn immers niet dezelfde, aangezien de begunstigde met name moet doen blijken van zijn wil om te werken, wat niet het geval is om het gewaarborgd inkomen te genieten. De toegekende inkomens zijn bovendien minder voordelig.

A.6. Men zou evenmin kunnen betogen dat het bekritiseerde verschil noodzakelijkerwijze van tijdelijke aard zou zijn om « de erfenissen uit het verleden » die ten nadele van de vrouw spelen, uit te wissen, aangezien het Hof op dat argument een antwoord heeft gegeven in zijn arrest nr. 9/94. In de parlementaire voorbereiding wordt met geen woord gerept over een mogelijk tijdelijk karakter. De Belgische Staat heeft nu pas de noodzakelijke maatregelen genomen om aan dat verschil in behandeling een dergelijk karakter te verlenen.

A.7. De op het geslacht gebaseerde discriminatie is dus duidelijk. Artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969 moet onverenigbaar worden verklaard met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Memorie van de Ministerraad en van de Rijksdienst voor Pensioenen

A.8. Zoals de Arbeidsrechtbank doet opmerken, werd in het *Belgisch Staatsblad* van 20 juli 1996 een wet van 19 juni 1996 bekendgemaakt « tot interpretatie van de wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en tot aanpassing van de werknemerspensioenen aan de evolutie van het algemeen welzijn ».

Artikel 2 van die wet bepaalt dat « onder het woord 'rustpensioen' [wordt] verstaan het vervangingsinkomen dat toegekend wordt aan de gerechtigde die wordt geacht door ouderdom arbeidsongeschikt te zijn geworden, welke toestand voor de mannelijke gerechtigden wordt geacht te ontstaan op de leeftijd van 65 jaar en voor de vrouwelijke gerechtigden op de leeftijd van 60 jaar ».

A.9. Bovendien voert de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels verscheidene nieuwe bepalingen inzake wettelijke pensioenen en gewaarborgde inkomens voor bejaarden in.

A.10. Ter uitvoering van de wet van 26 juli 1996 werd ten slotte een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit genomen op 23 december 1996, « tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 » van die wet.

A.11. Samengevat wordt inzake flexibiliteit van het pensioen een vermoeden van arbeidsongeschiktheid wegens ouderdom vastgesteld op 65 jaar voor de mannen en op 60 jaar voor de vrouwen.

Overigens bepaalt artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969 voortaan : « Een gewaarborgd inkomen wordt verzekerd aan de mannen en vrouwen die ten minste vijfenzestig jaar oud zijn en die aan de door deze wet gestelde voorwaarden voldoen », waarbij die nieuwe definitie echter pas op 1 juli 1997 in werking treedt. Een reeks overgangsmaatregelen wijkt van dat artikel af.

A.12. De rechtspraak van het arrest nr. 9/94 kan echter, gelet op de hiervoor vermelde nieuwe elementen, niet worden gehandhaafd. Het uitleggende karakter van de wet van 19 juni 1996 wijst erop dat de wet van 20 juli 1990 niet tot doel had de pensioenleeftijd voor mannen en vrouwen eenvormig te maken, maar wel een einde te maken aan de onzekerheid die was ontstaan uit de uiteenlopende rechtspraak betreffende de pensioenleeftijd (zie met name *Gedr. St.*, Kamer, 1995-1996, nr. 449/1, pp. 10 en 11). Het doel is bereikt door de vaststelling van een vermoeden van arbeidsongeschiktheid op 65 jaar voor de mannen en op 60 jaar voor de vrouwen. Die cijfers vertegenwoordigen de « pensioenleeftijd » voor de toepassing van de wet van 20 juli 1990, de leeftijd vanaf welke een vervangingsinkomen kan worden toegekend, dit wil zeggen het « rustpensioen » in de zin van artikel 2 van de wet van 19 juni 1996 (*idem*). Daaruit volgt dat artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden, respectievelijk voor de mannen van ten minste 65 jaar en voor de vrouwen van ten minste 60 jaar, niet discriminerend is. Dat onderscheid tussen de leeftijden stemt overeen met het onderscheid dat inzake rustpensioen in de wet van 20 juli 1990, uitgelegd door die van 19 juni 1996, wordt gehandhaafd (zie J. Jacquain, « Pension de retraite : une curieuse loi interprétative », *Soc. Kron.* 1996/11, p. 523).

A.13. De huidige situatie is overigens tijdelijk, vermits de wettelijke leeftijd om het gewaarborgd inkomen te verkrijgen vanaf het jaar 2009 een gelijk recht aan de mannen en de vrouwen vanaf 65 jaar zal verzekeren.

Die geleidelijke evolutie is verantwoord door historische overwegingen, eveneens rekening houdend met de financiële en structurele beperkingen van de verschillende stelsels van sociale zekerheid (zie arrest nr. 56/93 in verband met het onderscheid tussen bedienden en arbeiders).

A.14. Wegens de voorafgaande elementen, schendt artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969 de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Memorie van antwoord van Alphonse Hendricx en Janos Nagy

A.15. De interpretatieve wet van 19 juni 1996 heeft geen invloed op de door de wet van 1 april 1969 in het leven geroepen discriminatie. Ten aanzien van vrouwen en mannen verschillende leeftijden behouden, zowel voor het rustpensioen als voor het gewaarborgd inkomen, is strijdig met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

A.16. In het door de Europese Commissie gegeven advies in de zaak Wolfs wordt de afwijking, ten opzichte van artikel 7 van de richtlijn 79/7/EEG, voor de rustpensioenen aangenomen op voorwaarde dat het stelsel deel uitmaakt van een proces van geleidelijke inwerkingstelling van de gelijkheid van behandeling. Zulks is niet het geval voor artikel 1 van de wet van 1 april 1969.

A.17. De bepalingen van de wet van 27 juli 1996 en van het koninklijk besluit van 23 december 1996 zullen geen weerslag hebben op de aan het Hof voorgelegde gevallen, aangezien enkel de betwiste bepaling van toepassing is voor de periode die aan 30 juni 1997 voorafgaat, zonder dat een overgangsbepaling ertoe strekt een geleidelijke gelijkheid van behandeling tussen mannen en vrouwen tot stand te brengen wat het gewaarborgd inkomen betreft.

A.18. De richtlijn nr. 79/7/EEG legde de Lid-Staten de verplichting op, uiterlijk tegen 19 december 1984, de gelijkheid tussen mannen en vrouwen inzake sociale zekerheid in te voeren. De Belgische Staat heeft tussen 1978 en 1997 geen enkele maatregel genomen. Hij kan zich op de bepalingen die een geleidelijke gelijkheid zullen instellen niet beroepen om de discriminatie uit het verleden te verantwoorden.

Memorie van antwoord van de Ministerraad en van de Rijksdienst voor Pensioenen

A.19. De partijen zijn het erover eens ervan uit te gaan dat het koninklijk besluit van 23 december 1996 pas uitwerking heeft vanaf 1 juli 1997 en te dezen niet van toepassing is. Met dat koninklijk besluit dient evenwel rekening te worden gehouden om te oordelen of er een discriminatie bestaat.

A.20. De partijen Hendricx en Nagy spreken elkaar tegen wanneer zij, enerzijds, betogen dat sinds 19 december 1984 de Belgische Staat de gelijkheid van behandeling had moeten verwezenlijken, met name inzake het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, en, anderzijds, dat « de leeftijd om het gewaarborgd inkomen te genieten overeenstemt met die om het rustpensioen te genieten ».

A.21. De reglementeringen inzake het pensioen en het gewaarborgd inkomen zijn in het interne recht met elkaar in verband gebracht door artikel 11, § 3, van de wet van 1 april 1969, gewijzigd bij de wet van 20 juli 1991, volgens hetwelk « de pensioenaanvraag ingediend als werknemer of als zelfstandige, door een persoon die voldoet aan de leeftijdsvoorwaarden vereist om het gewaarborgd inkomen te bekomen, geldt als aanvraag voor het gewaarborgd inkomen ». Dat verband heeft het Hof tevens onderstreept in zijn arrest nr. 9/94. Men weet dat de wet van 20 juli 1990 het voorwerp heeft uitgemaakt van de interpretatieve wet van 19 juni 1996.

A.22. Vóór de interpretatieve wet had de Arbeidsrechtbank te Brussel, in de zaak Wolfs/Rijksdienst voor Pensioenen, drie prejudiciële vragen gesteld aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en wegens die wet heeft het Hof van Cassatie bij arresten van 4 november 1996 aan het Hof van Justitie een vraag gesteld over de draagwijdte van artikel 7 van de richtlijn 79/7/EEG. In zijn conclusies, in de zaak Wolfs, oordeelt advocaat-generaal Elmer dat de wet van 20 juli 1990, zoals zij is geïnterpreteerd door de wet van 19 juni 1996, binnen de toepassingssfeer van artikel 7 van de richtlijn valt en dus aan het in artikel 4 vervatte verbod op onderscheid tussen mannen en vrouwen ontsnapt. Mocht het Hof van Justitie die conclusies volgen, zou de oplossing een weerslag kunnen hebben op de aan het Arbitragehof gestelde vraag, vanwege het vastgestelde verband tussen de pensioenleeftijd en de leeftijd waarop men het gewaarborgd inkomen kan genieten.

A.23. In ondergeschikte orde wordt erop gewezen dat het Hof in zijn arrest nr. 9/94 heeft opgemerkt dat « het argument in verband met de normale pensioenleeftijd [...] geen basis meer [heeft], ongeacht overigens de pertinentie ervan ». Dat betekent dat het onderscheid niet meer in aanmerking moest worden genomen in zoverre, vóór de interpretatie ervan door de wet van 19 juni 1996, de wet van 20 juli 1990 in die zin werd begrepen dat zij een flexibele pensioenleeftijd invoerde.

A.24. Zelfs indien men zou moeten aannemen dat het Hof de vraag of de vergelijking van de verschillende leeftijd voor mannen en vrouwen relevant is, in het midden heeft willen laten, zou dat verschil niet strijdig zijn met het gelijkheidsbeginsel. Het is de erfenis uit het verleden die aan het verdwijnen is wegens de wijziging van artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969, die vanaf 1 juli 1997 van toepassing zal zijn. Die gelijkheid zal worden ingevoerd door de leeftijd voor de vrouwen af te stemmen op die welke voor de mannen geldt. Voor laatstgenoemden staat de beweerde discriminatie niet vast, vermits de in 1969 ingevoerde situatie onveranderd is en zal blijven.

A.25. Mocht het Hof oordelen dat, om de discriminatie te beëindigen, het gewaarborgd inkomen aan de mannen en de vrouwen vanaf de leeftijd van 60 jaar moet worden toegekend, zou het de basis leggen voor een andere discriminatie vermits, vanaf 1 juli 1997, de vrouwen het gewaarborgd inkomen pas vanaf 61 jaar en de mannen vanaf 65 zullen genieten, met dien verstande dat het onderscheid binnen een redelijke termijn moet verdwijnen.

- B -

B.1. In zijn arrest nr. 9/94 van 27 januari 1994 heeft het Hof voor recht gezegd :

« Artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden schendt de artikelen 6 en *6bis* [thans 10 en 11] van de Grondwet, in zoverre krachtens dat artikel vrouwen van ten minste 60 jaar aanspraak kunnen maken op het gewaarborgd inkomen, terwijl mannen van 60 tot 65 jaar dat niet kunnen. »

B.2. De prejudiciële vraag, zoals zij door de tussenvonnissen van de verwijzende rechter van 16 september 1996 is toegelicht, noopt het Hof ertoe zich opnieuw over het probleem te buigen, rekening houdend met de wet van 19 juni 1996 tot interpretatie van de wet van 20 juli 1990, en in overweging nemend het koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen.

B.3. Bovendien vestigen de Ministerraad en de Rijksdienst voor Pensioenen de aandacht van het Hof op prejudiciële procedures die bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen hangende zijn.

De ene betreft vragen gesteld bij een vonnis van de Arbeidsrechtbank te Brussel van 22 april 1996 (zaak C-154/96, Wolfs/Rijksdienst voor Pensioenen); de andere betreffen prejudiciële vragen gesteld bij arresten van het Hof van Cassatie van 4 november 1996. Daarin wordt het Hof van Justitie ondervraagd over de draagwijdte van de richtlijn 79/7/EEG van 19 december 1978 betreffende de geleidelijke tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het gebied van de sociale zekerheid, en meer in het bijzonder in verband met artikel 7, lid 1, a), ervan, volgens hetwelk de richtlijn geen afbreuk doet aan de bevoegdheid van de Lid-Staten om « de vaststelling van de pensioengerechtigde leeftijd met het oog op de toekenning van ouderdoms- en rustpensioenen en de gevolgen die hieruit kunnen voortvloeien voor andere prestaties », van haar werkingssfeer uit te sluiten.

B.4. Ten slotte doen de Ministerraad en de Rijksdienst voor Pensioenen opmerken dat de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels nieuwe bepalingen inzake wettelijke pensioenen en gewaarborgd inkomen voor bejaarden bevat. Artikel 17 van de wet machtigt de Koning ertoe bij in Ministerraad overlegd besluit alle nuttige maatregelen te nemen teneinde, met name, « de gelijkberechtiging van mannen en vrouwen geleidelijk te verwezenlijken, en dit gelijktijdig met het verwezenlijken van de gelijkberechtiging in de sociale zekerheid ». Het koninklijk besluit van 23 december 1996, genomen ter uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van die wet, heeft artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969 door de volgende bepaling vervangen :

« Een gewaarborgd inkomen wordt verzekerd aan de mannen en vrouwen die ten minste vijftig jaar oud zijn en die aan de door deze wet gestelde voorwaarden voldoen. »

Hetzelfde koninklijk besluit bevat, enerzijds, een bepaling (artikel 14) die het vroegere artikel 1 van de wet van 1 april 1969 handhaaft voor diegenen die een gewaarborgd inkomen genieten ter uitvoering van een beslissing die gevolgen heeft gehad vóór 1 juli 1997, en, anderzijds, bepalingen (artikel 16) die, vanaf diezelfde datum, de leeftijd waarop een vrouw aanspraak kan maken op een gewaarborgd inkomen geleidelijk aan van 60 jaar op 65 jaar brengen, waarbij de gelijkheid tussen mannen en vrouwen, zoals die is verankerd in het nieuwe artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969, vanaf 2009 effectief wordt.

B.5. In zijn arrest nr. 9/94 overwoog het Hof :

« Tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden is uitdrukkelijk vastgesteld dat de vereiste leeftijd om dat inkomen te genieten (65 jaar voor de mannen, 60 jaar voor de vrouwen) met de normale pensioenleeftijd overeenstemt (Memorie van toelichting, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1968, nr. 134-1, p. 5). Sindsdien kunnen alle werknemers, mannelijke en vrouwelijke, op grond van de wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en tot aanpassing van de werknemerspensioenen aan de evolutie van het algemeen welzijn, in ruste worden gesteld vanaf 60 jaar. Bijgevolg kan een man, wanneer hij tussen 60 en 65 jaar oud is, zijn rechten op het pensioen doen gelden zonder die op het gewaarborgd inkomen te kunnen doen gelden terwijl een vrouw, in dezelfde situatie, haar rechten op beide kan doen gelden. Het argument in verband met de normale pensioenleeftijd heeft geen basis meer, ongeacht overigens de pertinentie ervan. »

B.6. De interpretatieve wet van 19 juni 1996 bepaalt :

« Art. 2. Voor de toepassing van de artikelen 2, §§ 1, 2, 3, en 3, §§ 1, 2, 3, 5, 6, 7, van de wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en tot aanpassing van de werknemerspensioenen aan de evolutie van het algemeen welzijn wordt onder het woord ' rustpensioen ' verstaan het vervangingsinkomen dat toegekend wordt aan de gerechtigde die wordt geacht door ouderdom arbeidsongeschikt te zijn geworden, welke toestand voor de mannelijke gerechtigden wordt geacht te ontstaan op de leeftijd van 65 jaar en voor de vrouwelijke gerechtigden op de leeftijd van 60 jaar. »

Met die bepaling heeft de wetgever hoofdzakelijk willen expliciteren dat de wet van 20 juli 1990 niet tot doel had de pensioenleeftijd voor mannen en vrouwen gelijk te schakelen. Met het oog op de interpretatie van die wet, heeft hij zich op een wettelijk vermoeden beroepen volgens hetwelk de pensioengerechtigden op de leeftijd van 65 jaar voor de mannen en 60 jaar voor de vrouwen geacht worden arbeidsongeschikt te zijn, waarbij die cijfers de « pensioenleeftijd » vertegenwoordigen (advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State, *Gedr. St.*, Kamer, 1995-1996, nr. 449/1, p. 11).

Zoals de Arbeidsrechtbank in haar voormeld vonnis van 16 september 1996 in herinnering brengt, stelt het koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen de pensioenleeftijd eveneens vast op 65 jaar voor de mannen en op 60 jaar voor de vrouwen.

B.7. Aangezien het Hof niet wordt ondervraagd over de grondwettigheid van de interpretatieve wet van 19 juni 1996, zal het niet onderzoeken of de arbeidsongeschiktheid wegens ouderdom geacht kan worden voor mannen en vrouwen op een verschillende leeftijd te ontstaan. Het zal onderzoeken of de vaststelling van een verschillende leeftijd voor de mannen en voor de vrouwen bestaanbaar is met het gelijkheidsbeginsel in de enkele aangelegenheid die wordt behandeld door de wet van 1 april 1969, namelijk die van de toekenning van een minimuminkomen aan bejaarden.

B.8. De Belgische Staat doet gelden dat het verschil in behandeling tussen mannen en vrouwen te dezen niet in strijd zou zijn met het gelijkheidsbeginsel, aangezien het de erfenis uit het verleden zou zijn, die geleidelijk aan verdwijnt vanwege de wijziging van artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969, van toepassing sedert 1 juli 1997.

B.9. Al is het zo dat de erfenis uit het verleden zou kunnen verklaren dat maatregelen kunnen worden genomen inzake arbeidsrecht of socialezekerheidsrecht om progressief de ongelijkheid van de vrouw en de man te verhelpen, toch zou dat argument niet kunnen verantwoorden dat het gewaarborgd inkomen voor bejaarden op ongelijke wijze wordt toegekend aan de mannen en aan de vrouwen. Immers, het gewaarborgd inkomen voor bejaarden wordt toegekend ongeacht de hoedanigheid van de gerechtigde als vroegere werknemer, het wordt niet berekend op basis van de bezoldigingen die hij tijdens zijn beroepsleven heeft genoten en het is niet afhankelijk van de door hem of voor hem gestorte bijdragen. Hoewel verscheidene bepalingen van de wet van 1 april 1969 een verband vaststellen tussen het recht op het gewaarborgd inkomen en het recht op een rustpensioen, met name artikel 1, § 2, 6°, artikel 11, § 3, en artikel 15, beantwoorden de beide instellingen aan verschillende situaties en doelstellingen.

B.10. Aangezien, als gevolg van de wet, een persoon recht heeft op ruimere of minder ruime bestaansmiddelen naargelang die persoon een man of een vrouw is, alle andere gegevens gelijk blijvende, kan het Hof slechts de vaststelling van ongrondwettigheid die het had gedaan in zijn arrest

nr. 9/94, handhaven.

B.11. Ook al heeft de wetgever voorzien in maatregelen opdat in de toekomst een einde wordt gemaakt aan de bekritiseerde discriminatie, toch blijft het zo dat voor de periode die betrekking heeft op de aan de verwijzende rechter voorgelegde geschillen, artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969, zoals het van kracht was vóór 1 juli 1997, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 1, § 1, van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden, zoals het was gesteld vóór de wijziging ervan door het koninklijk besluit van 23 december 1996, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre krachtens dat artikel vrouwen van ten minste 60 jaar aanspraak kunnen maken op het gewaarborgd inkomen, terwijl mannen van 60 tot 65 jaar dat niet kunnen.

Aldus uitgesproken in het Frans en in het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 28 oktober 1997.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior